

חסדר כנפיים

להיזרק מממלכת הפיות ולמצוא את עצמך לבד בעולם? זה מפחיד כמו שזה נשמע, גם אם זה לכאורה רק ספר ילדים

טינקרטנק

נורית זרחי. איורים: דוד פולונסקי. הוצאת כתר, 28 עמ', 76 שקלים

שהם סמיט

איור הכריכה של "טינקרטנק", נק', כמוהו כזיגוגו המושלם של התפוח המורעל, שהגישה המכשפה לשלגייה. מי שמבייטם בספר הזה מכווץ, באיור החמוד, הוולטדייטני-פיקסארי, לא יעלו בדעתם מה מצפה להם בפנים, איזו אפלה גותית.

החושך אינו יורד באחת. בשלושת צמדי העמודים הראשונים עדיין מושלם לים צבעי שמי התכלת ומוס התות, אך התכנים קשים, וכפול (מאוזן בהומור טרקסטי, חוותי ומילולי) נושג מן העמודים הללו, המתארים את המתרחש בממלכת הפיות, שם מלכת הפיות, קל' רדה זה גרם, מתעמרת בפיה הכושלת, "האסונית", טינקרטנק, ולבסוף משלי-כה אותה, "כמו שק תפוחי ארמה", אל חשכת עולמנו.

נחיתתה של טינקרטנק על קרקע המציאות משנה באחת את הפלטה הצביונית של הספר. או נחשפת הליבה הרעילה העמודים מתכהים - כעת שול' טיס בהם גוני הסגול, החום, הירקרק ואור הניאון - והסצנות, ובראשן מפגשה של טינקרטנק עם המדען בעל החוות הפרני-קנשטיינית, המגלה (בשיטותיו הלוגיות, מדעיות) כי היא אינה פיה אלא ילדה, נראות כמו תמונות מסרטי אימה. מול האזור שבו אצבעו הזקודה של המדען כמעט וננעצת בעינה הפעורה של טינקרטנק, בתי בת השש וחצי רדשה שאח' רל, ומיר, לקרוא באוזניה. "ריו את הפרק הזה אני לא רוצה שתספרי לי", אמרה, ודיפרפה במהירות אל צמד העמודים האחרון, והקריב ביותר - בתכניו ובגווניו - למציאות.

אבל מהי המציאות? לכאורה, זו מיוצגת בספר באמצעות שני הדפים האחרונים בלבד, באיור שבו נראית קבוצת ילדים, בני זמננו על פי לבושם, נוהרת החוצה מבית הספר אל הרחוב, בתום יום לימודים - יומה הראשון של טינקרטנק כילדה בכיתה ג'. מול סביבה זו, דומה כי גם על בת השש וחצי יקל ליהות ולברל את שתי ממלכות הפנטזיה: זו הוורודה, של הפיות, המצטיירת כעולם אידילי וקסום, וזו השחורה, של המדען המטורף, שאותה היא חווה ומפרשת כ"מפחירה". ואולם, בעיני קוראים מבוגרים, שלא הולכים שולל את צבעוניותם המרגיעה של העמודים הראשונים, ואף מפרשים אותם כסכרי-נית, ממלכת הפיות אינה פחות מפחירה, רעה או מנוכרת, וקרובה במידה מדיאגה למציאות שבה מלכות כיתה מתעמי-רות להנאתן בילדים שאותם הן מזהות כחריגים.

כמו בכל ספריה של נורית זרחי, המיועדים לקוראים המבוגרים לא פחות (ואולי יותר?) מאשר לילדים, גם ב"טינקרטנק" המלים, כמו שאמר המפ' טיידמפטי, עובדות פעמיים, ולעתים קרובות אומרות יותר מאשר את הקו' נקטי: כך למשל ה"מום" של טינקר-

טנק הוא היותה ככדה - תכונה בלתי נסלחת כשביל פיה. את הכבודות נזהה בסיומת שמה (טנק) ואולי גם, מצלולית, בהיותה ת'נקר, חושבת (אנגלית) כלומר "ככדה" במוכח הסלנגי - פשע של ממש בימים שבהם נדרש האדם להיות קליל וזורם. ואמנם, טינקרטנק, לדברי המל' כה, "מוציאה שם רע למשפחה שלנו, משפחת הקלים". באופן משעשע, שמות הפיות כולם נגזרים מצלילי המלה "קל": קלמנטיקה, קוקוליקה וקלרדה זה גרם, שם המעלה באוב את קרואלה דה ויל. משחק השמות ממשיך ומתגלה גם בשמה של העורבת, הנחלצת לעזרת טינקרטנק. שמה החינני, מיס עוקר'ון, משלב את העורבי עם העבריני, ויש בו גם הרטי לאובריאן. עצם הופע' תה הוא בגדר תרומה לתפאורה הגותית ושוב, מתקשרת אצל הקוראים הבוג'רים עם העורב של אדגר אלן פו ועם הוג'ו והוג'ו, העורבים החכמים היושבים על כתפיו של האל אודין במיתולוגיה הגורדית. גם בספור שלפנינו מתחילה ההיכרות עם מיס עוקר'ון בהתייבות על כתפי טינקרטנק וממשיכה בהפי' כחה של העורבת (הגדלה לממדי נשר) לכלי טיס שעל גבו יוצאת הפיה למשוט באוויר, וזאת כדי ללמוד מה זה להיות ילדה ולהחליט אם היא רוצה להיות כזאת. "ילדים זה הרבה יותר ממה שחש' בתי" היא התובנה ששמה זרחי בפי העור'רבת בסוף המסע, כאני-מאמין מוצפן, או הערת אוהרה למבוגרים הנוטים לראות

כמו בכל ספריה של נורית זרחי, המיועדים לקוראים המבוגרים לא פחות (ואולי יותר?) מאשר לילדים, גם ב"טינקרטנק" המלים, כמו שאמר המפטיידמפטי, עובדות פעמיים

ילדים כעשויים מקשה אחת או לזלזל ביכולותיהם.

הנה כי כן, למרות שבת שש וחצי אחת נרתעה מן הספר, ומאחר שילדים אינם עשויים מקשה אחת והסיפור יפה ומעניין וחידתי, אני מניחה שיקסום גם לילדים, אף אם מרבית תובנותיו ידברו אל הוריהם - כמו למשל התובנה הפשו'רה טה אך לא מובנת מאליה שעל ההורים ללמוד להכיר את ילדיהם, שהוא כאן תשובתו הקונקרטי של המדען לשא' לת טינקרטנק כיצד יהיה אותה ההורים שימתינו לה מחוץ לבית הספר ולא ראו אותה קודם לכן מעולם (והרי זהו או כמו השאלה ככדת הראש והמכבדה שהסיפור נגמר בה: "האם אני מתאימה?" ותשובתה הניצחת של מיס עוקר'ין (שפתאום נהפכה מומחית לילדים): "אה, בטח, כל הילדים שואלים את עצמם את השאלה הזאת".

נורית זרחי, אם כן, חותמת את הסיפור בשאלה ומוותרת את טינקרט'נק באוויר, על גב העורבת. אך האזור

בבתי שחייה המגולחים, בעמידת מלכת האסיאנדיאם שלה; בעמידתו הארנונית של המדען האובסי ובהיך כחול-הזקן שמתחת שפמו, בהרגשת אזור חלציו, הפורץ כמשולש כהה מתוך חלוקו, שאינו נסגר על כרסו; בפנים הכרישיות, הטורפניות, של הילדים המזנקים כזא'ים בורדים מבית הספר, וגם - במא' פייניה של טינקרטנק עצמה, המוכירה דמויות מקומיקס יפאני, מאנגה, ובובות בסרטי אימה. כמו לבובות הללו, גם לטינקרטנק עיני ענק פעורות בהבעת פליאה מכאנית קבועה ואישונים מדוי'גמים, מתחת לגבות דיקקות-מרוטות, ושערות המצוירות אחת אחת - כך שאפשר לראות את נקודות יציאתן מן

כמו חס על הקוראים וקופץ קדימה בזמן. כאמור, ככפולת העמודים האח'רונה מתחלפת האווירה הגותית ברחוב מציאותי (מאוד לא ישראלי) ובצבעו'רניות עליוה של בגדי הילדים הפורצים החוצה מבית הספר. ושם, מתחת לתמרור "ילדים ברדך", ממתינים לטינקרטנק, שכבר מצאה שני חברים, הורים (ועורב). והייתי רוצה לחתום בזה, לשמוח שמחה שלמה בספר נוסף המפיל את המחיצות שבין ספרות הילדים לספרות המבוגרים, להתגבר על הקור הנושג מן האיוורים הוורטואוויים, ובעיקר, להפ'סיק לראות את מה שאיני יכולה שלא לזהות כקינקיות: בתלתלי הבלונד של המלכה קלרדה המתגנבים ומתמקמים

איור מתוך הספר: דוד פולונסקי

הקרקפת. באיור הלפני אחרון, שבו, לראשונה, מוגדלת טינקרטנק ותופסת מקום בחלל, סידר לה המאייר פריזורה הנראית כאילו זה עתה יצאה מתחת ידיו של מעצב השיער של נינט. יחד עם הריסים הארוכים, הגבות המרוטות והעור הפלסטיקי למראה, וכמו הפיות, אף היא נראית כדוגמנית. "ילדים זה הרבה יותר", אומרת העור'רבת שבספר, וגם בעולם הזה יש הרבה יותר, ואני עדיין שואלת את עצמי אם לכל תופעה בעולם יש מקום בספרות הילדים?

ספר הילדים של שהם סמיט, ילד עיר, ראה אור בהוצאת כתר, ומרה-ביתן